

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

14 vtrum inueniatur in omnibus bonis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

præcepti, nota q̄ defi- cere in præcepto con- tingit dupliciter. Pri- mō deficiō ab his, quæ ita sunt necessa- ria ad finē totius vi- tæ, vt sine his finis in- tentio vera non salue- tur: secundō deficien- do ab his, quæ oppo- rta quidem sunt ad finem, & sine eis licet finis intentio saluetur, impeditur tamen illius via horum pri- uatione. Primo mo- do prudentia defice- ret in præcepto sim- pliciter: secundo au- tem modo secundum quid, quia ibi a fine auersio esset, & pecca- tum mortale: hic au- tem circa finem, & ve- nale. Et quia author de defectu simplici- ter loquitur, ideo di- xit q̄ prudentia imper- fecta ob defectū præ- cepti non est, nisi in malis.

In eod. ar. in respon- sione ad secundum, dubium esset, Quō fi- des dicitur in sui ra- tione nō claudere app- etitum recti operis, cum fides sit in intel- lectu moto a volun- tate ad credendum Deo, quod est opus rectum: Sed hoc ces- sat ex eo, q̄ author hoc loco distinguit rectū opus contra co- gnitionem rectam, & vult prudentiam a fi- de differre in hoc, q̄ ista claudit in se app- etitum recti operis re- ctitudine moris, seu charitatis: illa autem non, licet illa claudat in se appetitum recti operis re- ctitudinali, propter quod si sola cognitio- ne non omnino, sed sic, rectum excluden- do appetitum, consi- stere dicitur.

Super questionis qua- dragiesimæ septimæ ar- ticulum decimum quar- tum, & decimum sex- tum.

In tribus artic. vl- timis, q. 47. nihil aliud est scribendū, nisi quod pro vltimo, quō. i. passio corrup- pit estimationē pru- dentia, videre potes quæ diffuse scripsim⁹ in præcedenti libro, vbi declarauim⁹, quo modo qualis vniq̄ que est, talis finis ei videtur, & progressū generationis pruden- tia.

r. 2. q. 58. ar. 5. & q. 85. ar. 11. 4.

falsam prudentiam, inquātum il- lud quod accepit pro fine, nō est vere bonum, sed secundum simi- litudinē, sicut dicitur aliquis bo- nus latro. Hoc. n. modo potest se- cundum similitudinem dici pru- dens latro, qui conuenientes vias adinuenit ad latrocinandum: & hmoi est prudentia, de qua Apost- dicit ad Rom. 8. Prudentia carnis mors est, quæ. i. finem ultimū con- stituit in delectatione carnis. Secū- da autē prudentia est quidem vera, quia adinuenit vias accommo- das ad finem vere bonum, sed est imperfecta duplici rōne. Vno mo- do, quia illud bonū, quod accipit pro fine, non est cōmunis finis to- tius humane uitæ, sed alicuius spe- cialis negotii, puta, cū aliquis ad- inuenit vias accomodatas ad ne- goriandum, uel ad nauigandū, dī prudens negotiator, uel nauta. Alio mō, quia deficit in principa- li actu prudentia, puta, cum aliq̄s recte consiliatur, & bene iudicat etiam de his, quæ pertinent ad to- tam uitam, sed non efficaciter p̄ce- cipit. Tertia autem prudentia est & vera, & perfecta, quæ ad bonum finem totius uitæ recte consiliat, iudicat, & præcipit. Et hæc sola di- citur prudentia simpliciter, quæ in peccatoribus esse non potest: prima autem prudentia est in soli- peccatoribus. Prudentia autem imperfecta est communis bonis, & malis, maximè illa quæ est im- perfecta propter finem particula- rem. Nam illa quæ est imperfecta p̄ defectum principalis actus, et non est nisi in malis.

Ad PRIMVM ergo dicendū, q̄ illud uerbū Dñi intelligitur de prima prudentia: nō non dī simpli- citer, quod sint prudentes: sed in generatione sua.

Ad SECUNDVM dicendum, quod fides in sui ratione non im- portat aliquam conformitatem ad appetitum rectorum operum, sed rō fidei cōsistit i sola cognitio- ne: sed prudentia importat ordinē ad appetitū rectū, tū q̄a principia prudentia sūt fines operabiliū, de quibus aliq̄s hēt rectā æstimatio- nem per habitus uirtutum mora- lium, quæ faciunt appetitum re- ctum, un prudentia non pōt esse sine uirtutibus moralibus, ut su- pra* ostensum est: tum etiam pru- dentia est præceptiua rectorum o- perum, quod non contingit nisi existente appetitu recto. Vnde fi- des, licet sit nobilior quàm pru- dentia propter obiectum, tamen prudentia secundum sui ratio- nem magis repugnat peccato, qd̄ p̄cedit ex peruersitate appetitus.

AD TERTIVM dicendum, q̄ peccatores possunt quidem esse bene consiliatiui ad aliquem finē malum, uel ad aliquod particula- re bonum. Ad finem autē bonū totius uitæ non sunt bene consi- liatiui perfecte, quia consilium ad effectum non perdunt. Vñ nō est in eis prudentia, quæ se hēt so- lum ad bonum: sed sicut Philo- dicit in 6. Ethic. est in talibus di- notica, i. naturalis industria, quæ se hēt ad bonum, & ad malum: uel astutia, quæ se habet solum ad malum, quam sup̄at diximus fal- sam prudentiam, uel prudentiam carnis.

ARTICVLVS XIII.

Utrum prudentia sit in omnibus habentibus gratiam.

AD QVARTVM DECIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ prudentia non sit in omnibus habentibus gratiam. Ad prudentiam. n. requiritur industria quædam, per quam sciāt bene providere quæ agenda sunt: sed multi habentes gratiam, carent tali industria, ergo non omnes habentes gratiam, ha- bent prudentiam.

¶ 2. Præ. Prudens dī, qui est bene consiliatiuus, ut* dictū ē: sed mul- ti habēt gratiā, qui nō sunt bene consiliatiui, sed necesse habēt regi- consilio alieno. ergo non oēs ha- bentes gratiam, habent prudentiā.

¶ 3. Præ. Philo. dicit in 3. Top. quod iuuenes nō constat cē pru- dentes: sed multi iuuenes habēt gra- tiam, ergo prudentia non inueni- tur in oibus gratiam habentibus.

SED CONTRA est, qd̄ nullus hēt gratiā, nisi sit uirtuosus: sed nullus pōt esse uirtuosus, nisi habeat pru- dentiā: dicit. n. * Greg. in 2. Moral. q̄ cæteræ uirtutes, nisi ea q̄ app- etunt, prudenter agant, uirtutes cō- nequaquā p̄nt. ergo oēs habentes gratiam habent prudentiam.

RESPON. Dicendū, q̄ necesse est uirtutes esse connexas, ita ut unā hēt, oēs habeat, sicut supra* ostensum est. Quicūque autē hēt gratiam, hēt charitatem. Vnde necesse est, quod habeat oēs alias uir- tutes. Et ita cum prudentia sit uir- tus, ut* ostensum est, necesse est, quod habeat prudentiam.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod duplex est industria. Vna quidē, quæ est sufficiens ad ea quæ sunt de- necessitate salutis: & talis industria datur omnibus habentibus gram, quos unctio docet de oibus, ut est. 1. Ioan. 2. Est autem alia industria plenior, p̄ quā aliquis sibi, & aliis

gularia se extendit. Probandum enim est, quod ad infinitas vias ratio hominis se extendit: quonia hoc est oppositum eius, quod inuenitur in brutis, quae per determinatas vias procedendo, natura prudentiae formata sunt suas. In littera autem probatur, quod ad infinita singularia se extendit.

Ad primum dubium dicitur, quod diuersitas finium, & diuersitas viarum ad fines virtutum in hoc conueniunt, quod tam fines, quam vias in infinitis saluantur singularibus: differunt autem in hoc, quod rationes finium determinatae sunt, unde, & ratione comprehenduntur quot sunt: rationes autem viarum indeterminate sunt: quod ex hoc patet, quod nulla ratione comprehendere potest, quot sunt modi, quibus medium virtutis constituitur: sed iuxta diuersitatem periorum, locorum, temporum, instantium, operationum &c. tan ta fit diuersitas, ut non solum indeterminate sit nobis, sed simpliciter infinita videatur, in potentia tamen. Huiusmodi autem diuersitas, quod specifica sit, patet ex autoritate huius litterae diuinae in determinacionem medium contra determinacionem finium. Constat enim finium determinationem esse specificam: & per hoc infinitatur, quod medium indeterminate est specifica, ut sicut affirmatio determinationis ponitur causa affirmacionis naturalitatis: ita negatio determinationis ponitur causa negacionis naturalitatis. Et ratione probatur.

Minus enim videtur, quod ex finibus litterarum elementis finitae infinitae speciem distinctae dictiones ob viarum earum compositionem, quam ex infinitis concurrentibus singularibus personarum, &c. et refulscent infinitae speciem modorum: quod

potest prouidere non solum de his, quae sunt necessaria ad salutem, sed et de quibuslibet; pertinētibus ad humanam uitam: & talis industria non est in omnibus habitibus gratia.

Ad secundum dicendum, quod illi qui indigent regi consilio alieno, saltem in hoc sibiipsis consulerent, si gratiam haberent, ut aliorum requirant consilia, & discernant consilia bona a malis.

Ad tertium dicendum, quod prudentia acquisita causatur ex exercitio actuum. Vnde indiget ad sui generationem experimento, & tēpore, ut dicitur in 2. Ethic. Vnde non potest esse in iuuenibus nec secundum habitum, nec secundum actum: sed prudentia gratuita causatur ex infusione diuina. Vnde in pueris baptizatis nondum habentibus usum rationis, est prudentia secundum habitum, sed non secundum actum, sicut & in amentibus. In his autem, quae habent usum rationis, est secundum actum, quantum ad ea quae sunt de necessitate salutis: sed per exercitium meretur augmentum quousque perficiatur, sicut & ceterae virtutes. Vnde & Apostolus dicit ad Hebr. 5. quod perfectorum est solidus cibus eorum, qui pro consuetudine exercitatus habent sensus ad discretionem boni, & mali.

ARTICVLVS XV.

Utrum prudentia insit nobis a natura.

Ad quintum dicendum sic proceditur. Vt, quod prudentia insit nobis a natura. Dicitur. Philosophus in 6. Ethic. quod ea quae pertinent ad prudentiam, naturalia uidentur esse. Synchronis, gnomis, & huiusmodi, non autem ea quae pertinent ad sapientiam speculatiuam: sed eorum, quae sunt inuis generis, eadem est originis ratio. ergo etiam prudentia inest nobis a natura.

¶ 2. Praet. Aetatum uariatio est secundum naturam: sed prudentia consequitur aetates, secundum illud Iob 12. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. ergo prudentia est naturalis.

¶ 3. Praet. Prudentia magis conuenit naturae humanae, quam naturae brutorum animalium: sed bruta animalia habent quasdam naturales prudentias, ut patet per Philosophum in 8. de historiis animalium. ergo prudentia est naturalis.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. Ethic. quod uirtus intellectualis plurimum ex doctrina habet & generationem, & augmentum, id experimento indiget

& tempore: sed prudentia est uirtus intellectualis, ut supra habitum est. ergo prudentia non inest nobis a natura, sed ex doctrina, & experimento.

Respondendum. Dicendum, quod sicut ex praemissis patet, prudentia includit cognitionem & uniuersalium, & singularium operabilium, ad quae prudens uniuersalia principia applicat. Quantum ergo ad uniuersalem cognitionem, eadem ratio est de prudentia, & scientia speculatiua: quia utriusque prima principia uniuersalia sunt naturaliter nota, ut ex supra dictis patet, nisi quod principia communia prudentiae sunt magis connaturalia homini.

Vt n. Philosophus dicit in 10. Ethic. Vt nota, quae est secundum speculationem, est melior, quae est secundum hominem: sed alia principia uniuersalia posteriora siue sunt rationis speculatiua, siue practica, non habentur per naturam, sed per inuentionem secundum uiam experimenti, uel per disciplinam. Quantum autem ad particularem cognitionem eorum, circa quae operatio consistit, est iterum distinguendum: quia operatio consistit circa aliquid, uel sicut circa finem, uel sicut circa ea, quae sunt ad finem. Fines autem recti humanae uirtutis determinati, & ideo potest esse naturalis inclinatio respectu horum finium: sicut supra dictum est, quod quidam habent ex naturali dispositione quasdam uirtutes, quibus inclinatur ad rectos fines, & per consequens etiam habent naturaliter rectum iudicium de huiusmodi finibus: sed ea quae sunt ad finem in rebus humanis, non sunt determinata, sed multipliciter diuersificantur secundum diuersitatem personarum, & negotiorum. Vnde quia inclinatio naturae semper est ad aliquid determinatum, talis cognitio non potest homini inesse naturaliter, licet ex naturali dispositione unum sit aptior ad huiusmodi discernenda, quam alius, sicut etiam accidit circa conclusiones speculatiuarum scientiarum. Quia ergo prudentia non est circa fines, sed circa ea, quae sunt ad finem, ut supra habitum est, ideo prudentia non est naturalis.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus ibi loquitur de pertinentibus ad prudentiam, secundum quod ordinatur ad fines. Vnde supra praemiserat, quod principia sunt eius, quod est gratia. i. finis, & propter hoc non facit inter eam mentionem de cubilia, quae est consiliatiua eorum, quae sunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quod prudentia magis est

niam facilius ex infinitis infinitas specificae, quam ex finitis sit: sed constat ibi infinitatem specificam: ergo rationale est & hic infinitatem specificam ponere.

Ad primam autem obiectionem in oppositum, dicitur, quod non inconuenit infinitas uiarum species sub unius speciei prudentia conueniri: quia sub una formali ratione prudentiae tota earum diuersitas conuenitur, sicut sub una grammatica infinitae possunt dictiones conueniri.

Ad secundam autem dicitur, quod hi modi non distinguuntur specie in genere moris, nisi secundum quod diuersarum sunt uirtutum, puta, prudentiae, temperantiae, &c. sed distinguuntur specie in genere uiae humanae: ita quod uirtus uiae prudentiae sunt unius speciei, puta, prudentiae. Sunt autem infinitarum specierum uiae humanae: sicut mas, & femina sunt unius speciei in genere animalis, puta, hominis, uel bouis. Sunt autem diuersarum specierum in genere sexus, distinguuntur enim ut uires, quamuis non distinguatur termino: sicut arcus in infinitum multiplicabiles super puncta semicirculi, distinguuntur, ut uires inter eosdem terminos.

Ad secundum dubium dicitur, quod ex hoc, quod ratio est infinitorum singularium, sequitur, quod sit infinitorum modorum, qui ex uariatione singularium concurrentia confurgunt, ac per hoc, quod sint infinitae uiae rationis ad finem: quod erat probandum. Ex hoc enim pronenit, quod prudentia, quae est recta ratio humanarum uiarum, non possit esse naturalis: quia natura ad determinatam uiam, & non solum terminum inclinatur, ut patet in naturalibus compositis, & operibus animalium irrationalium.

Super

Art. 1. huius quæst.

Art. 2. & 3.

Art. 6. huius quæst.

Lib. 10. ca. 7. & 8. tom. 5.

1. 2. q. 63. ar. 1. & 2.

Art. 6. huius quæst.